

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра психології і туризму

Кваліфікаційна робота
на тему: «Інноваційні види туризму як основа диверсифікації сфери туризму та рекреації»

Допущено до захисту

«___» травня 2024 року

здобувача вищої освіти групи Т 01-20
факультету туризму, бізнесу і
психології освітньої програми
Туристичне обслуговування
за спеціальністю 242 Туризм
Гетман О. С.

*Завідувач кафедри психології і
туризму*

д.психол.н., проф.
Бондаренко О. Ф.

Науковий керівник:
кандидат історичних наук, доцент
Гедін М. С.

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

КИЇВ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ВИДІВ ТУРИЗМУ.....	7
1.1. Понятійний апарат дослідження.....	6
1.2. Інноваційна діяльність в туризмі.....	9
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ІННОВАЦІЙНИХ ВИДІВ ТУРИЗМУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ РОЗВИТКУ В СВІТІ ТА В УКРАЇНІ.....	12
2.1. Історичні етапи розвитку видів туризму	12
2.2. Використання нових туристичних ресурсів як основа формування інноваційних видів туризму	14
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ВИДІВ ТУРИЗМУ В СВІТІ ТА В УКРАЇНІ.....	33
3.1. Значення інноваційних видів туризму.....	33
3.2. Інноваційні види туризму як основа диверсифікації.....	42
ВИСНОВКИ.....	51
РЕЗЮМЕ/RESUME.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54
ДОДАТКИ.....	57

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні індустрія міжнародного туризму задовольняє широкий спектр людських потреб: від освіти до розваг та відпочинку. Цей широкий спектр проявляється в багатьох варіантах відпочинку, доступних мандрівникам. Тим не менш, досягнення в галузі технологій, транспорту та інформаційних мереж не лише розширили традиційний туризм, а й проклали шлях для інноваційних форм подорожей.

Інноваційні туристичні підприємства тепер охоплюють як традиційні напрями, а й нові інноваційні маршрути. Вони можуть включати відвідування кладовищ та місць поховань, експедиції до місць, відзначених стихійними лихами (як природними, так і антропогенними), а також тури, присвячені масовим жертвам.

Поява такого туристичного досвіду спричинила появу концепції «темного туризму». Такі місця, як Помпеї, єгипетські піраміди, меморіал Світового торгового центру в Нью-Йорку, зони стихійного лиха та цвинтаря, тепер вважаються частиною цього жанру. Однак у міру того, як мандрівники все частіше досліджують місця, пов'язані зі смертю та руйнуваннями, на перший план виходять етичні та моральні міркування.

Експерти визнають етичні дилеми, притаманні темному туризму. Хоча воно пропонує організаторам комерційні можливості, існує фундаментальний конфлікт між корисливими мотивами туристичної індустрії та повагою до спогадів та почуттів тих, кого торкнулися ці події. Таким чином вивчення етичного ландшафту темного туризму залишається серйозною проблемою для галузі.

Також помітне розширення світової індустрії туризму багато в чому зобов'язане її розмаїттю як за типами, і за функціями. Швидкий розвиток міжнародного туризму останні півтора століття можна пояснити, передусім, його багатогранною роллю. Міжнародний туризм функціонує як туристична система,

заснована на міждержавних угодах, що дотримується міжнародних і місцевих звичаїв, та її впливом геть країну визначається характером цих функцій.

Вирізняється кілька ключових функцій туризму, кожна з яких відіграє життєво важливу роль: економічна, соціально-культурна, оздоровча та спортивна, освітня та професійна, а також задоволення неординарних туристичних потреб. Ці функції охоплюють широкий спектр діяльності та досвіду, вносячи значний внесок у зростання та розвиток туристичного сектора у всьому світі.

Понад те, диверсифікація видів туризму стала рушійною силою розширення світового туристичного ринку. Ця диверсифікація підживлюється появою нових форм туризму, що відповідають мінливим споживчим перевагам та інтересам. Поширення спеціалізованого туристичного досвіду збільшує глибину та широту галузі, залучаючи ширше коло мандрівників та підвищуючи її загальну привабливість та вплив.

Ступінь розробленості теми в туризмознавчій літературі. В даний час нетрадиційні та інноваційні форми туризму є багато в чому незвіданою територією. Хоча окремі аспекти їх розвитку іноді висвітлюються в окремих публікаціях у періодичних виданнях таких авторів, як М.П. Кляп, Ф.Ф. Шандор, А.А. Романова, А.Ю. Бордуна та Деркача Ю.В., комплексних наукових досліджень з цих видів туризму залишається недостатньо. Відсутність поглибленого вивчення разюче, враховуючи безліч унікальних особливостей та специфічних характеристик, що визначають ці нові види туризму.

Незважаючи на спорадичну увагу в академічній та професійній літературі, існує помітна прогалина у всебічному аналізі та дослідженнях, присвячених розвитку інноваційних туристичних підприємств. Ці форми туризму часто розсувають кордону та кидають виклик загальноприйнятим нормам, що робить їх об'єктами наукових досліджень про. Тим не менш, відсутність систематичних

досліджень ускладнює наше розуміння їх динаміки, впливу та потенційних наслідків для туристичної індустрії загалом.

Усунення цієї прогалини в дослідженнях могло б дати цінну інформацію про ландшафт туризму, що розвивається, і пролити світло на можливості і проблеми, пов'язані з нетрадиційним та інноваційним туристичним досвідом. Заглиблюючись у розвиток і відмінні властивості, дослідники можуть сприяти глибшому розумінню різноманітної природи сучасної туристичної практики, що розвивається.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз розвитку інноваційних видів туризму.

Для реалізації мети курсової роботи поставлено такі **завдання**:

- проаналізувати підходи до класифікації інноваційних видів туризму;
- показати місце інноваційних видів туризму у системі сучасної сфери туризму і рекреації;
- показати історичні аспекти розвитку інноваційних видів туризму;
- проаналізувати вплив інноваційних видів туризму на диверсифікацію сфери;
- визначити перспективи розвитку інноваційних видів туризму.

Об'єктом дослідження є інноваційні види туризму.

Предметом дослідження вплив інноваційних видів туризму на диверсифікацію сфери туризму і рекреації.

При виконанні кваліфікаційної роботи було використано такі **методи дослідження**: порівняльний, метод узагальнення та систематизації, комплексний системний аналіз, кількісний та якісний аналіз, описовий метод, логічний метод, метод прогнозування.

Як **інформаційну базу** використовувалися: статистичні збірки з розвитку туризму в Україні та світі, туристичні та економічні посібники.

Апробація результатів дослідження. Головні положення та результати дослідження представлені у доповіді на тему “Інноваційні види туризму” на Міжнародній студентській науково-практичній конференції “Ad orbem per linguas. До світу через мови, “Семіотика української незламності: мова – освіта – дискурс”, що відбувалася 16-17 травня 2024 року.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, резюме, використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 57 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ВИДІВ ТУРИЗМУ

1.1. Понятійний апарат дослідження

Інноваційний туризм ще досі молодий і немає великої кількості літератури, присвяченої його вивченню. Багато в чому наше розуміння цієї форми туризму ґрунтується на методологічних дослідженнях та досвіді самих мандрівників. Нетрадиційні чи інноваційні туристичні екскурсії охоплюють види діяльності, які раніше не розглядалися у сфері туризму або кидають виклик традиційним уявленням про те, що є туристичним досвідом.

Концепція нетрадиційного туризму включає широкий спектр вражень, включаючи елементи екзотики та розваг. Мандрівники вирушають у ці подорожі з основною метою поринути у різні аспекти культури, цивілізації, релігії та природи зарубіжних країн (Романова, 2017, с. 14-15). Ці тури часто пропонують нетрадиційні перспективи та враження, які зазвичай не пов'язані з традиційними формами туризму. Важливо відзначити, що нетрадиційні тури виходять за межі просто розважальних заходів під час відпустки. Вони є платформами для дослідження, культурного обміну та особистого збагачення, підкреслюючи занурення в унікальне середовище та зустрічі, які можуть суперечити традиційним туристичним нормам (там само, с.16).

Поява нових видів туризму тісно пов'язана з продуктовими інноваціями, які проявляються у різних формах:

1. Розвиток раніше невідомих турів, таких як сільський, екологічний, конгресний, пригодницький, підводний, круїзний, орнітологічний туризм. Інновації в цій галузі включають такі пропозиції, як експедиційний туризм (наприклад, арктичні експедиції компанії Poseidon Arctic Voyages Ltd), «тюремний» туризм (наприклад, Джохор-Бару, Малайзія, та Гельсінкі, Фінляндія), курортний туризм,

що обслуговує літніх японських туристів , і такі унікальні переживання, як борошняні бої у Греції.

2. Створення ресурсів з новими об'єктами чи пам'ятками, що ведуть до появи нових видів туризму. Це включає зростаючу увагу до природних і антропогенних пам'яток, таких як водоймища, ставки і лісопарки. Крім того, розвивається техногенний туризм (наприклад, гірничодобувні підприємства) та фабричний туризм, а також наголос на екзотичних напрямках у маршрутному та стаціонарному туризмі. Приклади включають унікальні враження, такі як підводні весілля, готелі в будиночках на деревах у Німеччині, розміщення на маяку в Нідерландах, проживання у винних бочках у Рудсхаймі, Німеччина та підводні готелі в Кі-Ларго, Флорида, США.

3. Розвиток нових сегментів туристичного ринку, що включають нові природні середовища, такі як космос, та екстремальні райони, такі як пустелі, Антарктида та екваторіальні ліси. Це розширення також націлене на нові демографічні групи, включаючи людей похилого віку (туризм третього віку) та професійні групи.

4. Створення нових туристичних та рекреаційних зон, зокрема тематичних парків, що поєднують розважальну та освітню тематику. Прикладами можуть бути парки Діснейленд у США, Франції та Японії, а також Фантазіяленд у Німеччині, які щороку приваблюють мільйони відвідувачів. Більше того, з'явилися спеціалізовані туристичні оази, що пропонують екстремальні, етнографічні, пригодницькі та розважальні враження, подібні до тих, що були знайдені в Тунісі із залишками декорацій від зйомок «Зоряних воєн».

1.2. Інноваційна діяльність в туризмі

Індустрія туризму перебуває у стані постійного розвитку, постійно впроваджуючи інновації для задоволення потреб і переваг мандрівників, особливо молодого покоління. Традиційних форм туризму вже недостатньо для багатьох молодих людей, які шукають більше, ніж просто відпочинок та комфорт. Натомість вони прагнуть активного та захоплюючого досвіду, який кидає їм виклик фізично та інтелектуально.

Сьогоднішніх туристів, особливо молодих, все більше приваблюють пригоди, які розсувають їхні кордони та занурюють у природу. Вони прагнуть підкорити гірські річки, досліджувати підступні печери, плавати безмежними океанами і морями і навіть поглянути на небо за допомогою передових технологій. Для деяких справжнім пригодою є можливість вирушити до космосу на кілька днів, що підкреслює безпрецедентні можливості для досліджень та відкриттів у сучасному туризмі.

Цей зсув у бік більш активних та авантюрних форм відпочинку відображає прагнення до автентичності, особистісного зростання та незабутніх вражень. Оскільки індустрія туризму продовжує впроваджувати інновації та розширювати свої пропозиції, вона задовольняє сподівання покоління, яке прагне досліджувати світ сміливими та нетрадиційними способами. Інноваційний туризм відноситься до нових та нетрадиційних форм подорожей, які виходять за рамки традиційних туристичних парадигм. Ці інноваційні види туризму часто включають унікальні види діяльності, напрями або підходи, які відповідають змінним споживчим перевагам та інтересам.

Освітнє значення інноваційного або, по-іншому, нетрадиційного туризму багатогранне та глибоко. По-перше, він є потужним інструментом вивчення історії та розширення кругозору. Відвідуючи місця, пов'язані зі значними подіями чи

культурною спадщиною, мандрівники отримують інформацію про минуле з перших рук, сприяючи глибшому розумінню та оцінці різних культур, традицій та історичного контексту. Таке навчання на основі досвіду не тільки збагачує знання, а й розвиває співчуття та повагу до різних культур та точок зору.

Крім того, нетрадиційний туризм сприяє активному управлінню та збереженню природних ресурсів. Завдяки зануренню в довкілля мандрівники набувають більш глибокого розуміння екологічних проблем та важливості збереження екосистем. Ця безпосередня зустріч із природою прищеплює почуття відповідальності та мотивує людей застосовувати стійкі методи та виступати за захист навколишнього середовища (Алістратова, 2013, с. 98).

Більше того, нетрадиційний туризм часто передбачає групову діяльність, що сприяє співпраці, командній роботі та взаємній повазі між учасниками. У груповій обстановці люди навчаються ефективно спілкуватися, співпрацювати та підтримувати один одного, а також навчаються ставити колективні інтереси вище за особисті бажання. Цей досвід розвиває такі важливі риси характеру, як стійкість, незалежність, рішучість та співчуття, які мають неоціненне значення для особистісного зростання та розвитку.

Освітня дія нетрадиційного туризму ще більше посилюється за рахунок ступеня складності та труднощів, з якими стикаються під час подорожі. Зіткнувшись з перешкодами та долаючи їх, мандрівники набувають цінних життєвих навичок, стійкості та впевненості в собі. Глибина досвіду та рівень складності, притаманні нетрадиційному туристичному досвіду, значною мірою сприяють успіху освітніх результатів, перетворюючи людей на поінформованих, адаптованих та соціально відповідальних громадян.

У цих видах туризму ключовими чинниками є наявність відповідних природних умов обраного виду діяльності та досвід досвідчених організаторів. Будь то екстремальні види спорту або пригодницька подорож, наявність

відповідного середовища та знаючих гідів може мати вирішальне значення. Одним із примітних аспектів цих занять є те, що вони часто мають різні рівні складності. Хоча деякі маршрути або враження можуть бути більш складними та вимогливими, багато з них доступні для людей з базовим рівнем фізичної підготовки та ентузіазму. На відміну від професійних спортсменів або досвідчених шукачів пригод, більшості учасників цих заходів не потрібні роки тренувань або досвід. Натомість вони призначені для будь-якої здорової та активної людини.

Доступна природа та кваліфіковані організатори гарантують, що учасники зможуть брати участь у цих заходах безпечно та відповідально. Досвідчені гіді надають інструкції, підтримку та контроль, дозволяючи мандрівникам розширити свої можливості та відкрити для себе нові враження, зводячи при цьому до мінімуму ризику. Ці види туризму пропонують людям можливість поєднатися з природою, кинути виклик самим собі та створити незабутні спогади, незалежно від їхнього попереднього досвіду чи знань. Завдяки правильному балансу доступності та пригод вони надають можливості для особистісного зростання, дослідження та задоволення для широкого кола учасників.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ІННОВАЦІЙНИХ ВИДІВ ТУРИЗМУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ РОЗВИТКУ В СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

2.1. Історичні етапи розвитку видів туризму

У давнину виживання залежало від фізичної сили та спритності, оскільки первісні люди полювали, вели війни та орієнтувалися у навколишньому середовищі. Сама природа служила основним тренером, вимагаючи для виживання таких навичок, як біг, метання списа, навігація та стрільянина з лука. З розвитком цивілізацій виникли ритуальні змагання на честь богів, причому подібні заходи проводилися у стародавньому Вавилоні ще четвертому тисячолітті до нашої ери. Прозора історія спорту почала розгортатися особливо у Стародавній Греції. Витоки нетрадиційного туризму можна простежити до 1841 року, коли Томас Кук організував першу туристичну екскурсію, взявши 570 членів Товариства тверезості з Лестера до Лафборо. Вклад Кука вийшов за межі простого винаходу; він відкрив красу та різноманітність світу мільйонам (Бабарицька & Малиновська, 2008).

Розвиток нетрадиційного туризму збігся з європейськими завоюваннями Африки, що уможливило безпечні подорожі для туристів та любителів екстриму. Ці шукачі пригод досліджували пустелі і підкорювали гірські вершини, які рухаються соціально-психологічними потребами і змінами ринку. З кожним роком туристи шукають все більш різноманітні враження, що призводить до зростання очікувань від організації та проведення турів.

У 1980-ті роки в активному туризмі брала активну участь держава, і уряди значною мірою визначали її параметри. Хоча державний контроль мав свої недоліки, такі як обмежена участь громадськості, фінансова підтримка забезпечувала стійке зростання. Незважаючи на деякі недоліки, розвиток активного туризму залишався стійким, при цьому індустрія, що росте, пропонувала раніше недоступні враження, такі як дослідження крижаних печер, що відображає ширшу еволюцію туристичного сектора. На початку 1990-х років у ландшафті активного

туризму відбулося значне зрушення. Державна підтримка ослабла, що призвело до зниження фінансування та уваги до туристичного сектору. Громадські організації, федерації спортивного туризму та туристські спілки взяли на себе завдання сприяння розвитку активного туризму самостійно. Проте припинення державної підтримки мало згубні наслідки, спричинивши різкий спад активного туризму. Незважаючи на труднощі, віддані ентузіасти всередині федерацій і союзів наполягали, підтримуючи полум'я активного туризму навіть без фінансової підтримки. Їхні зусилля запобігли повному розвалу руху в цей важкий період.

У багатьох регіонах туристична спільнота шукала рішення шляхом об'єднання громадських та комерційних інтересів. Ця співпраця дала позитивні результати, але обмеженість фінансових ресурсів та організаційних структур перешкоджала стабільному розвитку. Стійке зростання активного туризму спостерігалось лише там, де державне фінансування доповнювало комерційні інвестиції. Усвідомлюючи необхідність узгоджених дій, туристична та спортивна спільнота України у вересні 2013 року створила Всеукраїнську громадську організацію активного туризму та внутрішнього туризму. Метою федерації є сприяння всебічному розвитку особистості, зміцненню здоров'я населення, формуванню здорового способу життя, пропаганді культурного та духовного зростання серед громадян України. В основі ініціатив федерації лягла програма заходів на 2013-2018 роки, спрямована на розвиток організаційної структури та нормативне забезпечення для сприяння створенню секцій активного туризму.

Серед найпопулярніших нетрадиційних форм туризму експерти виділяють пригодницький туризм, культурно-пізнавальний туризм (зокрема відвідування полярних станцій), а також такі варіанти екотуризму, як агротуризм та відвідування заповідників. Крім того, будівництво штучних рекреаційних світів, таких як японський парк Сігалія, є перспективною тенденцією, що пропонує інноваційні можливості для відпочинку, такі як штучні пляжі з хвилями.

2.2. Використання нових туристичних ресурсів як основа формування інноваційних видів туризму

Екотуризм

Екотуризм уособлює відповідальний і стійкий підхід до подорожей, що органічно поєднує в собі природу, культуру та охорону навколишнього середовища. Йдеться як про огляд визначних пам'яток; мова йде про розвиток глибокого зв'язку з нашим оточенням, одночасно активно сприяючи його захисту. Ця форма туризму надає безпрецедентні можливості досліджувати чудеса природи, поринути у різноманітні культури та легко ступати по Землі.

Суть екотуризму полягає у його подвійному зобов'язанні: збереженні навколишнього середовища та підтримці місцевих спільнот. Вибираючи екотуризм, мандрівники стають провідниками природоохоронних зусиль, беручи активну участь у захисті делікатних екосистем та місць проживання диких тварин. Більше того, екотуризм є каталізатором економічного зростання в найчастіше маргіналізованих районах, розширюючи можливості місцевого населення за допомогою можливостей працевлаштування та ініціатив щодо розвитку співтовариств (Кляп & Шандор, 2011, с.87).

Майбутнє екотуризму яскраве, чому сприяють його численні переваги та зростаюча глобальна свідомість стійкості. Однак його подальший успіх залежить від колективних зусиль усіх зацікавлених сторін, включаючи уряди, підприємства, співтовариства та самих мандрівників. Завдяки спільним діям та спільної відданості відповідальній практиці подорожей ми можемо прокласти шлях до більш гармонійних відносин між туризмом та світом природи.

Гастрономічний туризм

Кулінарний туризм - це чудове поєднання подорожей, гастрономії та культурних досліджень, покликане зачарувати смаки та уми любителів їжі та вина. Його основна мета — запропонувати захопленим мандрівникам багату палітру вражень, дозволяючи їм заглибитись у напрями та розгадати тонкощі місцевих кулінарних традицій, смаків та технік.

В основі кулінарного туризму лежить глибока освітня та надихаюча подорож. Мандрівники вирушають на пошуки, щоб розкрити суть кухні регіону, заглиблюючись у її історію, інгредієнти та кулінарні практики. Завдяки захоплюючим враженням, таким як кулінарні курси, дегустаційні тури, відвідування виноробень та пивоварних заводів, учасники отримують глибоке уявлення про культурну структуру місця призначення, налагоджуючи зв'язки з його людьми та традиціями через універсальну мову їжі (Романова, 2017, с.16).

Сфера кулінарного туризму велика і різноманітна і включає безліч заходів, що відповідають різним смакам і інтересам. Від насолоди екзотичними делікатесами в місцевих ресторанах до відвідування обідніх заходів, кулінарних конкурсів та галузевих конференцій — тут не бракує можливостей насолодитися гастрономічними пригодами. Крім того, кулінарний туризм служить платформою для професіоналів індустрії продуктів харчування та напоїв, сприяючи налагодженню зв'язків, обміну знаннями та святкуванню кулінарних інновацій.

По суті, кулінарний туризм виходить за межі простого обіду; ця чуттєва подорож, яка стимулює почуття, сприяє культурному обміну і залишає незабутнє враження як на серцях, так і на смаки мандрівників. Незалежно від того, чи досліджуєте ви галасливі ринки жвавого мегаполісу чи насолоджуєтеся сільськими ароматами сільської місцевості, кулінарний туризм пропонує привабливий погляд

на різноманітну різноманітність світової кухні, запрошуючи учасників вирушити до гастрономічної одісеї, як ніхто інший.

Віртуальний туризм

Сьогодні віртуальний туризм є дуже актуальною темою, але ще не отримав широкого висвітлення у науковій літературі. Концепція віртуального туризму вимагає уточнення, оскільки вона цікавить дослідників у різних галузях, включаючи філософію, психологію та культурологію, проте її межі залишаються розмитими.

В даний час наукових статей про віртуальний туризм мало, що цілком зрозуміло його відносною новизною. Більшість визначень зосереджено технології, що лежить в основі віртуальних подорожей. Віртуальні тури зазвичай описуються як реалістичні уявлення тривимірних, багатоелементних просторів. Власне, віртуальний туризм може замінити як реальні подорожі, і традиційний туризм. Така форма «туристичної поїздки» більш комфортна, зручна та безпечна, оскільки відбувається в межах будинку.

Оздоровчий туризм

Найпоширеніший та найпопулярніший напрям медичного туризму. Особливо поширені курорти, що пропонують безліч терапевтичних та оздоровчих послуг, особливо СПА-курорти та готелі. Ці заклади можна зустріти не лише у курортних зонах, а й у великих містах, надаючи оздоровчі та рекреаційні послуги. Багато курортів пропонують оздоровчі програми для здорових людей, включаючи оздоровчі, антистресові та косметологічні програми. Великий попит також мають центри таласотерапії, особливо на морських курортах.

Європейські центри медичного та оздоровчого туризму відомі у всьому світі. Чехія, наприклад, лідирує за кількістю іноземних туристів, які бажають курортно-

санаторного лікування: щорічно її відвідують 50 000 осіб із понад 70 країн світу. Карлові Вари, відомий чеський курорт, приваблюють медичних туристів з усього світу, особливо країн СНД. Німеччина може похвалитися більш ніж 300 курортами, які приймають понад мільйон гостей з Європи, США та Канади. Австрія та Швейцарія також виділяються своїми гірськими та бальнеологічними курортами.

У Франції багато відомих курортів, таких як Віші та Евіан, спеціалізуються на лікуванні захворювань опорно-рухового апарату та травлення. Центри таласотерапії, такі як Ла Боль та Сен-Мало, пропонують широкий спектр spa-послуг, включаючи масаж, фізіотерапію, грязьові аплікації та водні процедури. Історично французькі курорти розташовувалися вздовж узбереж Атлантичного та Середземного морів, де океанський клімат і морське повітря приносять користь пацієнтам, особливо тим, хто має проблеми з диханням. Крім того, у Франції є унікальні реабілітаційні та оздоровчі центри, часто у середньовічних замках, які надають лікування та проживання. Деякі французькі курорти, такі як Кодалі та Бордо, навіть пропонують винну терапію для лікування захворювань шкіри та кровообігу (Кляп & Шандор, 2011, с.91) .

В Італії розташовано безліч прекрасних бальнеологічних курортів, а Іспанія, Португалія та Греція приваблюють туристів своїми морськими курортами. Оздоровчий туризм також бурхливо розвивається у Польщі, Угорщині, Словаччині та Болгарії. Румунія та колишні югославські республіки пропонують оздоровчі програми на своїх морських та бальнеологічних курортах.

В Америці Сполучені Штати лідирують за оздоровчим туризмом, при цьому більшість північноамериканських курортів є бальнеологічними та в основному обслуговують американських туристів. Кліматичні курорти теж присутні, але багато американців воліють лікування та відпочинок на курортах Куби, Багамських островів та Центральної Америки. Австралія, незважаючи на своє віддалене

розташування, має всі природні ресурси для оздоровчого туризму, а курортні готелі обслуговують насамперед внутрішніх туристів.

В Африці оздоровчий туризм зростає, чому сприяє збільшення кількості туристів у визнаних медичних регіонах, таких як Єгипет, а також у напрямках, таких як Туніс, Марокко, Кенія та Південна Африка.

Джайлоо туризм

Унікальний вид туризму, що виник порівняно недавно. Він передбачає занурення туристів у повсякденне життя корінного населення. Мандрівники можуть переночувати в юрті пастухи в монгольському степу, пожити в очеретяній хатині у віддаленому індонезійському селі або оселитися біля гостинного племені барабаїг на півночі Танзанії. Під час свого перебування такі мандрівники беруть участь у місцевих традиціях та ритуалах та вивчають різні навички, такі як випасання худоби, виготовлення гончарних виробів або розведення вогню без сучасних інструментів.

Кінотуризм

Вид туризму, спрямований на відвідування місць, показаних у серіалах та фільмах. По суті, туристи їдуть на місця, де знімалися їхні улюблені романтичні комедії, пригодницькі драми, а також приквели, сіквели та триквели.

Кінотуризм - новий і швидкозростаючий сектор туристичної індустрії. Любителі кіно та телебачення готові витратити значні суми грошей, щоб відвідати місця зйомок улюблених шоу та фільмів. У цьому туристичному напрямку використовуються існуючі архітектурні пам'ятки, природні об'єкти та нерозібрані декорації. Внаслідок цього з'явилися нові туристичні центри, у всьому світі створені тематичні парки, склалися специфічні географічні тенденції туристичних потоків на основі популярних місць зйомок.

Подієвий туризм

Подієвий туризм - це вид туризму, орієнтований на відвідування місця призначення протягом певного періоду часу для участі в будь-якому заході. Під подією можна розуміти сукупність явищ, значимих і помітних конкретного суспільства, людства загалом, невеликих груп чи окремих осіб. Події можуть бути одноразовими, унікальними або періодичними подіями, що спостерігаються щорічно або протягом певних періодів.

Важливою областю подієвого туризму є фестивальний туризм відносно молодий і вельми привабливий сектор. Фестивальний туризм заснований на існуючих об'єктах культурної та історичної спадщини, що надає йому подібності до культурного туризму. Він пропонує святкову атмосферу, унікальні умови для відпочинку та незабутні враження. Фестивальний туризм дозволяє мандрівникам поєднувати традиційне вивчення історії та пам'яток країни з хвилюванням від відвідування пам'ятних заходів, що залишають незабутні враження.

Караванінг

Караванінг – це вид автотуризму, за якого мандрівники проживають у спеціальних трейлерах або фургонах. Він дуже популярний у Європі та Америці, причому Америка вважається батьківщиною караванінгу. У Європі цей вид туризму почав розвиватися у 1930-х роках.

Караванінг – це не лише подорож разом із будинком, а й втілення філософії свободи пересування. Мандрівники можуть взяти з собою у відпустку все, що може знадобитися, наприклад, гірські лижі, човни, велосипеди і навіть квадроцикли, не турбуючись про розмір, вагу та транспортні витрати багажу. В автобудинку можна розмістити весь потрібний багаж, що дозволить подорожувати з винятковим комфортом.

Караванери можуть комфортно насолоджуватися природою, займаючись своїми улюбленими заняттями, такими як читання, перегляд фільмів, відпочинок або прослуховування музики. Зупинитися на відпочинок вони можуть будь-де: на мальовничій лісовій галявині, біля озера або в горах. Цей тип подорожі пропонує унікальну можливість досліджувати культурні та природні пам'ятки як всередині країни, так і за кордоном, живучи при цьому у власному будинку і дотримуючись розпорядку дня. Багато мандрівників цінують індивідуальний комфорт караванів вище за стандартний комфорт готелів.

Караванінг є додатковим ступенем свободи і комфорту для мандрівників. Це дозволяє їм перебувати в будь-якому бажаному місці, навіть у віддалених і безлюдних районах, зберігаючи при цьому високий рівень комфорту у своєму середовищі. Жоден готель, незалежно від його розкоші, не може запропонувати такий індивідуальний відпочинок. Більше того, під час відпустки в каравані мандрівники можуть легко змінювати місця проживання, не витрачаючи часу на купівлю квитків на поїзд чи літак чи пошук вільних номерів у готелі.

Індустріальний туризм

Індустріальний туризм – це форма міських досліджень та туристичного сектору, який фокусується на відвідуванні промислових об'єктів, які часто є унікальними для певного місця. Найпоширенішим підвидом промислового туризму є сталкінг, який передбачає дослідження занедбаних місць. Сталкінг може охоплювати як промислові (занедбані заводи та промзони), так і невиробничі (занедбані житлові будинки, старі церкви, лікарні, школи) локації, а також масштабні території типу міст-примар (наприклад, Прип'ять, Чорнобиль).

Походи сталкерів часто небезпечні, оскільки вони пов'язані з такими загрозами, як обвалення конструкцій, радіація, вплив азбесту та загальне хімічне забруднення. Крім того, багато об'єктів охороняються, що ускладнює доступ.

Основною метою цього туризму часто є споглядальна насолода пам'ятками. Багато сталкерів захоплюються фотографією, відображаючи унікальну естетику цих занедбаних місць. Сталкери зазвичай утримуються від оприлюднення місць своїх знахідок, щоб не привертати увагу правоохоронних органів, грабіжників або безпритульних, які можуть завдати шкоди цим місцям, зменшуючи їхню привабливість для інших сталкерів.

Екстремальний туризм

Екстремальний туризм – вид туристичної діяльності, пов'язаний із значним ризиком. Останнім часом він набув популярності, оскільки багато людей знаходять у ньому різні привабливості. Деяким це дозволяє розслабитися; для інших це форма розваги або спосіб залишатися в добрій формі, отримуючи при цьому більшу дозу адреналіну. Екстремальний туризм варіюється від катання на лижах небезпечними гірськими схилами та плавання з акулами з використанням аквалангу до захоплюючих пригод автостопом.

Екстремальний туризм зародився зі спортивного туризму, що передбачає змагання на маршрутах, що вимагають подолання природних та штучних перешкод. Однак багато туристів були незадоволені структурованим характером та суворими правилами спортивного туризму, що призвело до розвитку його нерегульованого аналога – екстремального туризму.

Нині немає загальноприйнятого визначення «екстремального туризму», а науковому співтоваристві немає єдиної думки у тому, є він самостійною категорією. Екстремальний туризм має схожість зі спортивним та пригодницьким туризмом, але суттєво відрізняється за основними цілями та методами. Як і спортивний

туризм, він передбачає значну фізичну активність, але не орієнтований на спортивні досягнення чи результати змагань. Подібно до пригодницького туризму, він пов'язаний з несподіваними подіями та подіями, але основна мета туристів-екстремалів — задовольнити свою потребу у гострих відчуттях. Найчастіше це передбачає перевірку своїх сил та здібностей, балансує на межі серйозних ризиків для здоров'я та життя.

Пригодницький туризм

Пригодницький туризм набув широкої популярності після Другої світової війни. У цей період туристи почали використовувати з мирною метою різну військову техніку: намети, плоти та джипи. Цей сектор швидко перетворився на повноцінну індустрію зі спеціалізованими туристичними компаніями, виробниками обладнання та органами саморегулювання, такими як фонди, асоціації та клуби. Враховуючи його відносно недавню появу як самостійної категорії туризму, наукова спільнота ще має виробити єдиний підхід до вивчення пригодницького туризму.

Пригодницькі тури включають різноманітні активні і навіть екстремальні види відпочинку, проте розраховані в першу чергу на звичайних людей без спеціальної підготовки і спортивних досягнень. Під час таких поїздок туристи звільняються від повсякденних турбот — кухарі готують їжу, гіді організують транспорт, а носії несуть речі у гори. Такий рівень сервісу відрізняє пригодницькі тури від традиційнішого «дикого» туризму.

Однак існують і спеціальні маршрути, які потребують певного досвіду, а деякі тури пов'язані зі значними ризиками для життя та здоров'я, а також потребують фізичної активності, наприклад, сходження на Еверест або катання на собачих упряжках у Гренландії. Незалежно від маршруту, мандрівникам надається максимально доступний комфорт, який варіюється в залежності від програми та

маршруту. Організований пригодницький туризм забезпечує учасникам якісне харчування, гарне спорядження, гігієну та безпеку. Крім того, всі учасники повинні мати страховку для проходження маршруту.

Програма туру та маршрут подорожі ретельно вивчаються та вивіряються гідами. Тільки після підтвердження їх придатності за кліматичними умовами, складністю та іншими факторами вони включаються до пропозицій туроператора. Незважаючи на зусилля щодо мінімізації ризиків, певний елемент небезпеки зберігається, щоб надати туристам незабутні враження - це відмінна риса пригодницького туризму.

Гетто-туризм

Термін «гетто-туризм» виник у середині 2000-х років. У міру поширення культури хіп-хопу за останні 15 років все більше людей починають цікавитись витоками та розвитком цього музичного жанру. Останнім часом американські гетто у таких містах, як Детройт, Нью-Йорк, Чикаго та Лос-Анджелес стали популярними туристичними напрямками. Цю тенденцію рухають молоді люди, зачаровані унікальним способом життя, графіті, музикою та модою, пов'язаними з цими районами.

Ядерний туризм

«Ядерний туризм» — ніша, що швидко росте в туристичній індустрії. Цей тип туризму передбачає відвідування місць із значною історією, пов'язаною з ядерною діяльністю, яка зазвичай відлякує відвідувачів. Натомість ці місця стали місцем для любителів гострих відчуттів і тих, хто цікавиться унікальним історичним досвідом. Популярні місця для ядерного туризму включають Прип'ять та Чорнобиль в Україні, а також ядерний полігон у Неваді, США.

Ядерний туризм включає відвідування музеїв, присвячених ядерній зброї та системам її доставки, а також екскурсії ядерними полігонами. Ці місця, які, як очікувалося, залишаться покинутими після заборони випробувань ядерної зброї, знайшли нове застосування завдяки туризму. Спочатку перетворення цих небезпечних територій на туристичні пам'ятки було ініційовано самими туристами. Проте місцева влада почала активно просувати ці майданчики, створюючи бренди на пустельних територіях. Ці зусилля спрямовано стимулювання економіки конкретних населених пунктів, штатів чи регіонів, де розташовані ці об'єкти.

Аварійний туризм

Аварійний туризм визначається як практика відвідування місць, де відбулася екологічна катастрофа, як природного, і техногенного характеру. Хоча різні типи стихійних лих можуть залучити туристів-катастрофістів, місця вивержень вулканів є одними з найпоширеніших місць призначення. Думки про моральність та вплив катастрофічного туризму розділилися. Прихильники стверджують, що це підвищує поінформованість про подію, стимулює місцеву економіку та знайомить громадськість із місцевою культурою. Критики, однак, стверджують, що це може бути експлуаторським, що отримує вигоду з втрат і часто спотворює події.

Люди відвідують місця стихійного лиха з різних причин. Деякі туристи особисто пов'язані з трагедією як ті, хто вижив, родичі жертв або свідки. Інші мають інтелектуальні чи культурні інтереси, вони хочуть зрозуміти, що сталося, або пов'язати трагедію з іншими культурними подіями. До цієї групи часто входять викладачі, історики, науковці та студенти. Інша група відвідувачів сподівається надати допомогу постраждалим районам або за допомогою волонтерської роботи, або опосередковано за рахунок пожертвувань. Крім того, деякі відвідувачі не мають жодного відношення до цієї події і відвідують ці місця випадково в рамках огляду визначних пам'яток. Наприклад, туристи в Італії, які здійснюють поїздку Римом,

можуть відвідати Помпеї і сусідні з ним міста, навіть якщо це не був їх початковим наміром.

Похмурий туризм

Похмурий туризм, також відомий як темний або чорний туризм, передбачає відвідування місць, пов'язаних зі смертю, руйнуваннями і трагедіями. Це можуть бути цвинтарі, місця поховань, місця стихійного лиха, події масової загибелі людей та місця історичних трагедій, такі як Освенцім або меморіал Світового торгового центру в Нью-Йорку. Концепція темного туризму поступово набула популярності, оскільки мандрівники виявили інтерес до цих похмурих пам'яток. Деякі люди стають активнішими у відвідинах цих місць після ураганів, тайфунів, цунамі та інших стихійних лих.

Існує кілька теорій щодо того, чому людей тягнуть у такі похмурі місця. Деякі дослідники припускають, що відвідування цих місць викликає у відвідувачів почуття приємного хвилювання чи трепету. Інші вважають, що періодичне переживання страху та хвилювання необхідне для того, щоб люди згодом відчували ейфорію. Крім того, деяким людям просто подобається боятися, вони знаходять задоволення в лякаючих моментах із життя інших (Фокін, 2012, с.54).

Однак темний туризм є етичною проблемою і викликає занепокоєння з приводу того, як туристичні агентства управляють і продають ці об'єкти. Гіди у цих місцях часто стикаються з дилемою: знайти баланс між необхідністю передати всю правду та повагою до пам'яті жертв. Існує ризик того, що ці тури можуть бути організовані скоріше як розважальні заходи, ніж можливість вшанувати пам'ять жертв, що призведе до потенційного спотворення мети візиту. Комерціалізація та використання цих трагічних подій з метою отримання прибутку чи пропаганди можуть ще більше ускладнити етичні міркування, пов'язані з темним туризмом.

Похмурий або чорний туризм можна розділити на кілька напрямків:

1. Туризм за умов стихійних лих. Цей вид туризму орієнтований місця, постраждали від стихійних чи техногенних катастроф. Приклади включають мисливців за штормами, які подорожують у пошуках суворих погодних явищ, як от урагани. Відомі регіони, що постраждали від стихійних лих в останні роки, включають Новий Орлеан і узбережжя Мексиканської затоки (ураган Катріна), Південну Азію та Південно-Східну Азію (землетрус та цунамі в Індійському океані в 2004 році), а також виверження вулкана Ейяф. Серед любителів екстриму популярні «Токсичні тури», які передбачають відвідування місць екологічних катастроф. Ці тури спрямовані на підвищення обізнаності з екологічними проблемами, хоча критики називають їх «радіаційним туризмом».

2. Примарний або містичний туризм. Деяких людей залучають місця, пов'язані із надприродною чи паранормальною активністю. Примарні тури відбуваються у різних містах світу, включаючи Дублін (Ірландія), Флориду (США), Велику Британію, Брісбен (Австралія) та Квебек (Канада).

3. Темний туризм чи туризм смерті. Темний туризм запрошує мандрівників відвідати місця із трагічною історією. Приклади включають концентраційні табори Освенцім-Біркенау у Польщі, острів Роббен біля узбережжя Кейптауна та поля смерті червоних кхмерів у Камбоджі. Темний туризм також охоплює музеї, присвячені смерті та тортурам, а також місця, де діяли серійні вбивці, такі як замок Бран у Румунії.

4. Туризм на цвинтарях чи некрополях. Екскурсії цвинтарями є популярною формою туризму в усьому світі. На історичних цвинтарях часто знаходяться могили відомих особистостей із різних областей, що відображають національну культуру та історію держав. В той час, як деякі розглядають відвідування цвинтарів як споглядальний досвід, інші розглядають його як моторошну або цинічну форму дозвілля. Тим не менш, у багатьох країнах цвинтарі вважаються культурними

пам'ятками, і в таких містах, як Нью-Йорк та Сантьяго, організуються екскурсії та тематичні екскурсії.

Родні Занеллі підкреслює взаємозв'язок танатотуризму та незрівнянного туризму, відзначаючи, як обидва прагнуть по-новому визначити види дозвілля для фінансової еліти. Танатотуризм, або темний туризм, передбачає відвідування місць, пов'язаних зі смертю, катастрофами та трагедіями, тоді як незрівнянний туризм обслуговує багатих людей, які шукають унікальні та ексклюзивні враження.

Занеллі зазначає, що підприємці у сфері туризму можуть маніпулювати емоціями відвідувачів, щоби збільшити прибуток. Чи сприймається туристична пам'ятка як освітня чи експлуататорська, залежить від погляду як менеджерів, і відвідувачів. Деякі оператори можуть отримати вигоду від сенсаційності, створюючи сенсаційні трагедії або постійно нагадуючи відвідувачам про жах, щоб поліпшити їхню пам'ять та емоційний вплив.

Однак Занеллі також критикує роль жадібності у туристичній індустрії, зазначаючи, що вона може призвести до використання трагічних подій для фінансової вигоди. Така експлуатація може ігнорувати етичні наслідки та відповідальність за точне уявлення історичних подій. Більше того, Занеллі припускає, що така практика може увічнити наратив, який прославляє чи применшує наслідки колонізації та інших історичних несправедливостей.

По суті, аналіз Занеллі підкреслює складну взаємодію між комерційними інтересами, етичними міркуваннями та історичними наративами у туристичній індустрії.

Наркотуризм

Наркотуризм — це форма туризму, коли люди подорожують з метою придбання та вживання наркотиків, заборонених у їх рідній країні. Хоча це визначення передбачає законність вживання наркотиків, воно зазвичай виключає

декларація про експорт цих речовин. Нідерланди часто називають яскравим прикладом країни, де наркотиризм процвітає завдяки політиці толерантності до легких наркотиків.

Незважаючи на зусилля голландської влади обмежити наркотиризм, дозволивши продаж наркотиків лише голландським громадянам, попит на досвід, пов'язаний із наркотиками, зберігається. Цей попит призвів до появи наркотиризму в інших країнах, наприклад, у Перу, де серед туристів популярні п'яні речовини, такі як кактус Сан-Педро та аяуаска. Ці речовини часто виробляються та поширюються під медичним наглядом в офіційних центрах.

Інші напрямки, відомі для наркотиризму, включають індійське село Малана, відоме виробництвом індійського гашишу, і північне марокканське місто Риф. В Австралії фестиваль канабісу MardiGrass проводиться щорічно з 1993 року, що ще більше сприяє розвитку наркотиризму.

Хоча деякі країни вжили заходів щодо обмеження наркотиризму, в інших він продовжує процвітати з мовчазного дозволу влади. Поки існує попит на наркотичні речовини, у всьому світі, ймовірно, зберігатиметься наркотиризм у різних формах.

Секс-туризм

Секс-туризм – це подорожі, організовані всередині або поза туристичного сектора з використанням його структур та мереж з основною метою встановлення комерційних сексуальних відносин між туристами та жителями пункту призначення. Це явище порушує різні соціальні проблеми і може мати серйозні наслідки, включаючи експлуатацію, жорстоке поводження та торгівлю людьми.

Розповсюдженню секс-туризму сприяють кілька факторів, у тому числі нижчі ціни в країнах призначення, більш легкий доступ до послуг проституції (наприклад, легалізація в деяких країнах), можливості для міжрасового чи екзотичного сексуального досвіду та, на жаль, доступ до дитячої проституції.

На осіб, які займаються секс-туризмом, поширюються закони про проституцію країни, що приймає. Хоча в деяких місцях сексуальна активність з дорослими повіями може бути законною, участь у дитячій проституції, примусовій проституції чи торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації є незаконною і карається за законом як у країні, що приймає, так і в країні проживання мандрівника.

Секс-туризм включає як внутрішні подорожі всередині країни, так і транснаціональні подорожі через державні кордони. За оцінками, це велика нелегальна індустрія вартістю мільярди доларів, у якій безпосередньо беруть участь понад мільйон людей. Чоловіки переважно займаються секс-туризмом, популярні напрямки включають такі країни, як Камбоджа, Таїланд, Філіппіни та Домініканська Республіка. Однак важливо відзначити, що жінки також займаються секс-туризмом, хоч і рідше, відвідуючи такі напрямки, як Бразилія, Південна Європа, Карибські острови та деякі африканські країни.

Секс-працівники, зайняті в цій індустрії, часто страждають від бідності, маргіналізації, насильства, хвороб, сексуального насильства та наркозалежності. Зусилля боротьби з секс-туризмом включають суворіше дотримання законів, освітні кампанії та підтримку вразливих груп населення, таких як секс-працівники та жертви торгівлі людьми.

Суїцидальний туризм

Суїцидальний туризм, також відомий як евтаназійний туризм, є спірною формою подорожей, пов'язаною з рухом за евтаназію. Він передбачає організацію поїздок для осіб, які бажають добровільної евтаназії, до країн чи штатів, де евтаназія дозволена законом.

Нідерланди стали першою європейською країною, яка легалізувала евтаназію у 1984 році, а Верховний суд визнав добровільну смерть особистою справою. Проте лише 2002 року евтаназію було офіційно закріплено у конституції країни. Закон

Нідерландів визначає умови, за яких евтаназія допустима, включаючи невиліковну хворобу пацієнта, що завдає нестерпних страждань, і добровільне рішення пацієнта накласти на себе руки. Пацієнти мають бути повністю поінформовані про свій діагноз та прогноз, які мають бути підтвержені кількома незалежними лікарями. Евтаназію проводить лікар у спеціально обладнаному медичному закладі. Крім того, процедура доступна лише пацієнтам віком від 13 років, а для пацієнтів віком від 12 до 16 років потрібна згода батьків.

Суїцидальний туризм порушує етичні та юридичні питання, оскільки люди можуть подорожувати в юрисдикції з більш ліберальними законами про евтаназію, щоб отримати доступ до варіантів догляду в кінці життя, недоступних у їхніх рідних країнах. Ця практика підкреслює складні моральні міркування, пов'язані з правом на смерть та роллю медичних працівників у прийнятті рішень про кінець життя.

У Бельгії в 2002 році було прийнято закон, аналогічний Нідерландам, який легалізує евтаназію за певних умов. З того часу бельгійські аптеки пропонують рятувальні набори, що містять необхідне обладнання для смертельної ін'єкції, придбати які може лише лікар із зазначенням точного дозування препарату. Евтаназія в Бельгії застосовується лише до осіб віком 18 років і старших, які дали письмову згоду на процедуру. Примітно, що статистика показує, що близько 40% процедур евтаназії у Бельгії проводяться вдома у пацієнта.

У Люксембурзі, американському штаті Орегон та Швейцарії також діють закони, що дозволяють евтаназію за певних умов. Серед них особливо виділяється Швейцарія як напрямок для суїцидального туризму, оскільки є єдиною країною, де евтаназія легалізована для іноземців з 2011 року (для громадян Швейцарії з 2006 року). Більшість населення Швейцарії підтримує цей закон, про що свідчать референдуми, які заперечують урядові ініціативи щодо заборони іноземцям доступу до послуг евтаназії. Зусилля щодо обмеження суїцидального туризму, такі

як пропозиції вимагати від іноземців прожити у Швейцарії певний період, перш ніж отримати доступ до послуг евтаназії, зіткнулися з опором та не отримали широкої підтримки.

Критики суїцидального туризму стверджують, що надання іноземцям доступу до послуг евтаназії може завдати шкоди репутації Швейцарії та спричинити етичні проблеми. Такі організації, як Dignitas, що надає допомогу в евтаназії, сприяли смерті багатьох іноземців, що викликало суперечки та дебати у швейцарському суспільстві.

У наш час у Швейцарії евтаназія юридично визначена, допускаючи активну непряму евтаназію (використання препаратів з побічними ефектами, що викликають швидку смерть) та пасивну евтаназію (наприклад, відключення системи життєзабезпечення), у той час як активна пряма евтаназія (навмисне) залишається протизаконними і караними згідно із законом. Згідно зі статтею 115 Кримінального кодексу Швейцарії, евтаназія не карається лише в тому випадку, якщо вона не мотивована корисливими мотивами. У випадках, коли евтаназія вважається незаконною, винному може загрозувати ув'язнення терміном до п'яти років. Кожен запит на евтаназію ретельно розглядається, з пацієнтами проводяться численні інтерв'ю та тести, щоб переконатися у їх здоровому глузді та твердому намірі померти.

У швейцарському місті Цюріх пройшов референдум щодо потенційної заборони евтаназії та «туризму смерті», коли іноземці їдуть до Швейцарії, щоб отримати доступ до послуг евтаназії. Християнська партія "Федеральний демократичний союз" ініціювала цю публічну дискусію, прагнучи обмежити те, що вони сприймали як "медичний хаос". Проте більшість жителів Швейцарії відкинули пропозицію заборонити евтаназію, підтвердивши право на законне самогубство як громадян, так і іноземців. Хоча опитування показують, що

більшість жителів Швейцарії підтримують евтаназію, багато хто виступає проти «суїцидального туризму» через етичні та моральні міркування.

Тур починається з прибуття в кантон Цюріх, де туристи відвідують адресу групи евтаназії Dignitas. Після прибуття гіді пропонують туристу можливість здійснити коротку прогулянку вулицями, якщо турист ще має таку можливість. Потім турист проходить контрольний огляд у лікаря та підписує документи про офіційну відмову від життя. Нарешті, клієнту дають склянку соку, що містить смертельну дозу снодійного нембуталу, що спричиняє зупинку дихання уві сні.

Вартість простої смерті оцінюється в 4000 євро, плюс ще 3000 євро дозволяють туристу організувати власний офіційний похорон. Ця практика вважається сучасним бізнесом та особливо популярна серед туристів з Німеччини, Франції та Великобританії. Проте питання, чи можна кваліфікувати цю практику як туризм, залишається відкритим. Якщо під туризмом розуміти передусім форму відпочинку, то суїцидальний туризм можна розглядати як подорож до «вічного спокою».

Швейцарський уряд нині розробляє законопроект, який регулює умови евтаназії, прагнучи врахувати думку населення цьому процесі.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ВИДІВ ТУРИЗМУ В СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

3.1. Значення інноваційних видів туризму

Диверсифікація передбачає розширення спектру продуктів та послуг компанії, перехід на нові продукти, впровадження нових технологій та вихід на нові ринки для підвищення операційної ефективності або зниження ризику банкрутства. Це стратегічний підхід, при якому підприємство розподіляє ресурси на діяльність, що значно відрізняється від його поточної діяльності, залучаючись до нових галузей, впроваджуючи нові технології та освоюючи нові географічні ринки з новими продуктами чи послугами, які часто вимагають значних нових інвестицій.

Диверсифікація завжди підвищує гнучкість підприємства та має відношення як до теоретичних, так і до практичних аспектів ринкової економіки. Його зростаюче значення у сучасній економіці обумовлено низкою об'єктивних обставин:

- Глобальна фінансова криза: це потребує від підприємств оригінальних стратегічних рішень.
- зниження рентабельності. Багато галузей зіштовхуються зі зниженням прибутковості чи навіть збитковістю, що спонукає шукати нові, нетрадиційні джерела доходу.
- зниження інвестиційної активності. Зниження інвестиційної активності у всіх галузях та підприємствах, особливо під час нинішньої фінансової кризи, змушує підприємства освоювати інші сегменти ринку.
- політичні події. У туристичній індустрії політичні події у традиційних напрямках, таких як Єгипет та Туніс, впливають на потреби у диверсифікації.

До основних причин, з яких підприємства стикаються з необхідністю диверсифікації, належать:

- Надлишкові фінансові ресурси: накопичення більшої кількості фінансових ресурсів, ніж необхідне підтримки конкурентних переваг у традиційних видах діяльності.
- Економічна стійкість та розвиток: Досягнення високої економічної стабільності та динамічного зростання в конкурентному середовищі.
- Розподіл ризиків: Розподіл бізнес-ризиків за різними сферами діяльності.
- Вищий потенціал прибутку: отримання більшого прибутку, ніж просте збільшення обсягів виробництва.

Складністю стратегічного управління підприємством є вибір відповідної стратегії диверсифікації, що вимагає оцінки ефективності двох основних варіантів: пов'язаної чи незв'язаної диверсифікації.

Супутня диверсифікація:

- Визначення: Включає інновації у рамках традиційної ділової діяльності підприємства.
- Приклад: У сфері туризму це може означати використання усталених туристичних технологій та посередників для диверсифікації у вже знайомі туристичні регіони.
- Переваги: підприємства використовують існуючі ринкові переваги, що робить цей підхід менш ризикованим та загалом кращим.

- Обмеження: якщо накопичений досвід, навички персоналу та застосовувані технології підприємства не можуть бути перенесені до нового підрозділу, відповідна диверсифікація може виявитися нездійсненою.

Незв'язана диверсифікація:

- Визначення: передбачає перехід від традиційних видів діяльності до абсолютно нових, включаючи нові технології та ринки.

- Проблеми: підприємства виходять у незнайомі сегменти ринку, що потребує освоєння нових організаційних методів, технологій та посередників. Це збільшує ризик, але дає можливість отримати більш високий прибуток.

- Стратегія: часто передбачає поглинання малих спеціалізованих підприємств корпораціями, що ведуть на ринку.

Компоненти диверсифікації:

Диверсифікація може вплинути на різні компоненти діяльності підприємства, зокрема:

- Товари чи послуги
- Ринки та їх сегменти
- Клієнти
- Посередники
- Джерела та напрямки інвестицій
- Технології

Результати диверсифікації:

- Позитивні результати:

- Зниження ризиків: розподіл бізнес-ризиків по різних галузях.
- Управління життєвим циклом: пом'якшення негативних наслідків закінчення життєвого циклу продукту та технології.
- Синергетичний ефект: покращення взаємодії ресурсів та знань у різних галузях.
- Підвищення ефективності: Максимізація потенціалу стратегічного управління у кількох напрямках.
- Фінансова стабільність: створення основи фінансової стабільності та безпеки.

- Негативні результати:

- Втрата спеціалізації: підприємство може втратити свою спеціалізацію.
- Проблеми управління: зростають труднощі у управлінні диверсифікованим підприємством.
- Зниження ефекту масштабу: зменшення вигод від ефекту масштабу.

Види диверсифікації:

- Внутрішня диверсифікація: проводиться усередині підприємства.
- Зовнішня диверсифікація: досягається за рахунок придбання чи викупу іншого підприємства.

Зовнішнє середовище для учасників туристично-рекреаційного ринку створює різні умови функціонування під впливом факторів макро- та мікросередовища, що впливають на всі підприємства галузі та всередині конкретних сегментів ринку (Бабарицька & Малиновська, 2008).

В умовах сучасної фінансової кризи та підвищення ризикованості стратегічних рішень для підприємств постає завдання вибору оптимальної форми диверсифікації. Цю проблему можна вирішити, застосувавши принцип Парето

(80/20), який припускає, що на початковому етапі розробки стратегії підприємства мають вибрати стратегії, які приносять максимальний дохід за мінімальних витрат ресурсів.

Види диверсифікації у маркетингу:

Диверсифікація в маркетинговій літературі насамперед розглядається як диверсифікація ринків та продуктів і поділяється на три типи: конгломератна, концентрична та горизонтальна.

1. Диверсифікація конгломератів:

- Визначення: передбачає впровадження нових продуктів чи послуг, які підприємство раніше не пропонувало.

- Приклад: туристична агенція, яка традиційно продає туристичні пакети, починає пропонувати бронювання готелів, бронювання авіаквитків, прокат автомобілів та бронювання ресторанів як додаткові послуги.

2. Концентрична диверсифікація:

- визначення: передбачає виробництво раніше запропонованих товарів чи послуг, але з покращеними характеристиками.

- Приклад: Туристична агенція, яка традиційно організовує тури в гори, розширює свій пакет послуг, включивши до нього додаткові заходи, такі як екскурсії та фольклорні вечори.

3. Горизонтальна диверсифікація:

- Визначення: передбачає вихід на нові ринки з існуючими продуктами чи послугами, що зберігають самі характеристики.

- Приклад: туристична агенція, що пропонує тури на термальні води в Чехії, розширюється, щоб надавати аналогічні послуги у Словаччині чи Угорщині. Агентство могло б ще більше розширитися за рахунок сегментування ринку за такими критеріями, як вік, дохід та переваги, пропонуючи індивідуальні пакети послуг для дітей, батьків з дітьми, пенсіонерів, людей з обмеженими можливостями та їх супроводжуючих.

Застосування на туристичному ринку:

- Диверсифікація конгломерату: запровадження абсолютно нових послуг, таких як додавання бронювання готелів, авіаквитків та оренди автомобілів до традиційних туристичних пакетів.

- Концентрична диверсифікація: покращення існуючих послуг, наприклад, додавання екскурсій та культурних заходів до гірських турів.

- Горизонтальна диверсифікація: вихід на нові географічні ринки з аналогічними пропозиціями, наприклад розширення турпакетів з термальними водами з Чехії до Словаччини та Угорщини, а також подальше сегментування цих ринків для обслуговування різних груп клієнтів.

Диверсифікація виступає стратегічним організаційним резервом, спрямованим насамперед на забезпечення фінансової стійкості та стійкості підприємства. Ця стратегія включає кілька ключових напрямів:

1. Диверсифікація виробництва:

- Мета: виявити нові джерела доходу за рахунок використання існуючого потенціалу підприємства та його стратегічних бізнес-одиниць, або шляхом зміни їхньої спеціалізації, або шляхом створення нових.

- Вимоги: Цей підхід потребує інвестицій для модернізації наявних можливостей.

- Стратегічна роль: виступає як стратегія організаційного та технологічного розвитку підприємства.

2. Портфельна диверсифікація:

- Мета: Придбання різних цінних паперів як довгострокові активи з метою отримання дивідендів та збільшення прибутку.

- Стратегічна роль: функціонує як стратегія фінансового розвитку підприємства.

3. Диверсифікація ринку:

- Мета: підвищити мобільність підприємства та вийти на нові ринки для своєї продукції та послуг.

- Капіталомісткість: Даний напрямок є досить капіталомістким через витрати, пов'язані з підвищенням мобільності, проведенням маркетингових досліджень та налагодженням каналів збуту.

- стратегічна роль: служить стратегією організаційно-економічного розвитку підприємства.

Диверсифікацію можна розділити в залежності від її цілей на кілька типів:

1. Диверсифікація інвестицій:

- Цільові підприємства: лідери ринку із сильними позиціями.
- Ціль: підтримувати високий рівень обслуговування за рахунок інвестицій, таких як придбання нових транспортних засобів, поліпшення мерчандайзингу або придбання передових інформаційних систем.
- Стратегія: Зміцнення позицій на ринку для забезпечення максимального прибутку, виходячи з фінансових можливостей підприємства.

2. Диверсифікація галузі:

- Цільові підприємства: підприємства, які поступово залишають певні ринки.
- Приклад: туристичні компанії йдуть з Близького Сходу та Північної Африки через політичну нестабільність.
- Стратегія: Перехід на нові види туристичних послуг для збереження позиції на ринку.

3. Підтримуюча диверсифікація:

- Ціль: Підтримувати поточну діяльність підприємства.
- Підхід: Впровадження інновацій для покращення якості обслуговування та використання нових технологій для збереження конкурентоспроможності.

4. Диверсифікація для виживання:

- Цільові підприємства: підприємства, що знаходяться на межі банкрутства та мають слабкі позиції на ринку.

- Ціль: Провести реабілітаційні заходи, ретельно сплановані та узгоджені з фінансовими можливостями, щоб уникнути банкрутства.

Кожен тип диверсифікації спрямований на різні стратегічні потреби: від підтримки та зміцнення лідерства на ринку до забезпечення виживання та фінансової стабільності за допомогою різних інвестиційних підходів.

3.2. Інноваційні види туризму як основа диверсифікації

У сфері туризму, що постійно розвивається, диверсифікація – це не просто стратегія, а необхідність для процвітання підприємств. На цьому шляху освоєння інноваційних видів туризму стає компасом, що веде підприємства до нових обріїв успіху.

Інновації надають туристичним пропозиціям нове життя, перетворюючи їх на захоплюючі враження, які зачаровують серця та уми мандрівників. Чи то екотуризм, що сприяє сталому розвитку, чи технологічні тури, що пропонують цифрове занурення, ці інноваційні підходи перевизначають межі подорожей та досліджень.

Створюючи унікальні історії та створюючи перетворюючий досвід, туристичні підприємства можуть вирватися за рамки традиційних пропозицій та зайняти свою нішу в конкурентному середовищі. Завдяки такій диференціації підприємства можуть розширити свою присутність на ринку, залучаючи не лише традиційних туристів, а й нові сегменти клієнтів, які шукають нові пригоди та автентичні зустрічі.

Більш того, інновації служать каталізатором стійкості та стійкості перед викликами. Оскільки індустрія туризму стикається з такими невизначеностями, як глобальні кризи та зміна споживчих переваг, підприємства, озброєні інноваційними стратегіями, можуть швидко адаптуватися та використовувати нові можливості. Здатність до інновацій дозволяє підприємствам залишатися гнучкими, витримувати шторми і ставати сильнішими з іншого боку.

Вкрай важливо, що інновації сприяють розвитку культури постійного вдосконалення та далекоглядності всередині туристичних підприємств. Він заохочує експериментування, творчість та співробітництво, стимулюючи постійний розвиток та вдосконалення пропозицій. Завдяки цьому ітеративному процесу

підприємства можуть удосконалювати свої пропозиції, підвищувати задоволеність клієнтів і зберігати актуальність у ринковому середовищі, що швидко розвивається. У міру того як туристичні підприємства прокладають курс до сталого зростання та успіху, інновації стають їхньою дороговказом. Освоївши інноваційні види туризму, підприємства можуть відкрити нові можливості, стійко вирішувати проблеми та надавати довгостроковий вплив у динамічному світі подорожей та досліджень.

З економічної точки зору використання інноваційних видів туризму як основи для диверсифікації пропонує численні переваги та можливості для туристичних підприємств, місцевої економіки та ширшого економічного розвитку. Як інноваційні види туризму сприяють економічному зростанню та стійкості:

1. Прибуток:

- Інноваційний туризм приваблює найрізноманітніших мандрівників, розширюючи клієнтську базу та створюючи додаткові потоки доходів для підприємств.

- Пропонуючи унікальні та преміальні враження, підприємства можуть встановлювати більш високі ціни, що призводить до збільшення витрат на туризм та економічну вигоду.

2. Створення робочих місць:

- Диверсифікація інноваційних видів туризму створює нові можливості працевлаштування у різних секторах, включаючи готельний бізнес, транспорт та культурні послуги.

- Місцеві спільноти отримують вигоду від створення робочих місць, що призводить до вищих доходів, зниження безробіття та підвищення рівня життя.

3. Стимулювання місцевого бізнесу:

- Інноваційні туристичні ініціативи стимулюють попит на товари та послуги з боку місцевих підприємств, таких як ресторани, ремісничі майстерні та транспортні компанії.

- Це стимулює економічну активність у прилеглих районах, сприяючи підприємництву та підтримуючи зростання малих та середніх підприємств.

4. Розвиток інфраструктури:

- Для підтримки інноваційних туристичних пропозицій здійснюються інвестиції у розвиток інфраструктури, включаючи транспортні мережі, засоби розміщення та місця відпочинку.

- Ці інвестиції в інфраструктуру не лише покращують враження відвідувачів, а й сприяють загальному розвитку та модернізації дестинації.

5. Просування стійких практик:

- Багато інноваційних видів туризму, таких як екотуризм та культурний туризм, віддають пріоритет сталому розвитку та відповідальним практикам подорожей.

- Сприяючи охороні навколишнього середовища, збереженню культури та участі спільноти ці ініціативи сприяють довгостроковій стійкості та стійкості туристичних напрямків.

6. Диверсифікація джерел доходу:

- Диверсифікація інноваційних видів туризму знижує залежність від традиційних туристичних ринків, пом'якшуючи ризики, пов'язані з сезонністю, економічним спадом та геополітичними факторами.

- Підприємства можуть диверсифікувати свої джерела доходів, домагаючись більшої стабільності та стійкості перед зовнішніми потрясіннями.

7. Залучення інвестицій:

- Інноваційні туристичні ініціативи часто залучають інвестиції державних та приватних зацікавлених сторін, включаючи урядові установи, венчурних капіталістів та благодійні організації.

- Цей приплив інвестицій стимулює економічне зростання, сприяє інноваціям та каталізує подальший розвиток туристичного сектору.

8. Підвищення конкурентоспроможності:

- Використання інновацій підвищує конкурентоспроможність туристичних підприємств та напрямків, виділяючи їх на світовому ринку.

- Пропонуючи унікальні та диференційовані враження, підприємства можуть залучити вимогливих мандрівників, які шукають справжні та незабутні пригоди.

З моральної точки зору використання інноваційних видів туризму як основа для диверсифікації має сильні наслідки для етичної та відповідальної практики подорожей. Як інноваційні туристичні ініціативи можуть відповідати моральним принципам та зробити позитивний внесок у життя суспільства:

1. Збереження та повага культури:

Інноваційні види туризму, такі як культурний туризм та громадський туризм, сприяють повазі до місцевої культури, традицій та спадщини. Шляхом конструктивної та поважної взаємодії з місцевими спільнотами туристичні підприємства підтримують збереження культури та сприяють розширенню прав та можливостей корінних народів.

2. Охорона навколишнього середовища:

Ініціативи в галузі екотуризму віддають пріоритет збереженню та сталому розвитку навколишнього середовища, заохочуючи мандрівників відповідально досліджувати природні території. Підприємства, які впроваджують екологічно чисті методи, такі як мінімізація викидів вуглекислого газу та підтримка зусиль щодо збереження дикої природи, демонструють відданість охороні навколишнього середовища та збереженню біорізноманіття.

3. Соціальна справедливість та інклюзивність:

Інноваційні види туризму, включаючи доступний туризм та волонтерський туризм, надають пріоритету соціальній справедливості та інклюзивності, забезпечуючи доступність вражень від подорожей для всіх людей, незалежно від фізичних здібностей чи соціально-економічного статусу. Підприємства, які просувають соціальну інтеграцію та різноманітність, створюють можливості для маргіналізованих спільнот брати участь у туристичному секторі та отримувати від нього вигоди.

4. Розширення прав та можливостей співтовариств та економічний розвиток:

Ініціативи у сфері туризму на рівні спільнот розширюють можливості місцевих спільнот, залучаючи їх до процесів прийняття рішень у сфері туризму та справедливо розподіляючи економічні вигоди. Підприємства, які віддають пріоритет участі співтовариства, нарощування потенціалу та справедливої трудової практики, сприяють сталому економічному розвитку та зниженню рівня бідності в районах призначення.

5. Освіта та культурний обмін:

Ініціативи в галузі освітнього туризму сприяють міжкультурному взаєморозумінню та обміну, надаючи мандрівникам можливість дізнатися про різні культури, історії та перспективи. Підприємства, які сприяють програмам культурного обміну та захоплюючому навчанню, сприяють співчутттю, толерантності та взаємній повазі серед мандрівників з різних верств суспільства.

6. Етичний туризм за дикою природою:

Підприємства, що займаються туризмом за дикою природою, дотримуються етичних принципів, що віддають пріоритет благополуччю тварин, їх збереженню та відповідальній поведінці. Підтримуючи етичні заповідники дикої природи, природоохоронні проекти та практику відповідального спостереження за дикою природою, туристичні підприємства роблять свій внесок у захист видів та місць проживання, що знаходяться під загрозою зникнення.

7. Пропаганда відповідальної подорожі:

Інноваційні туристичні ініціативи виступають за відповідальну практику подорожей, включаючи мінімізацію впливу на навколишнє середовище, повагу до місцевих звичаїв та підтримку етичних туристичних операторів. Підприємства, які

пропагують відповідальну поведінку у поїздках, дають мандрівникам можливість робити свідомий вибір, віддаючи пріоритет стійкості, культурній чутливості та соціальній відповідальності.

8. Збереження культурної спадщини:

Підприємства, які беруть участь в ініціативах з історичного туризму, відіграють життєво важливу роль у збереженні та захисті об'єктів культурної спадщини, пам'яток та артефактів для майбутніх поколінь. Просуваючи практику сталого туризму та відповідальне управління спадщиною, підприємства сприяють збереженню культурної спадщини та розвитку культурної самобутності.

Вивчення наркотуризму, секс-туризму та темного туризму як з етичної, так і з економічної точки зору виявляє складну динаміку, яка перетинається з мораллю, суспільними цінностями та економічними інтересами.

Наркотуризм:

Етична перспектива:

Заохочення вживання наркотиків у туристичних цілях може призвести до серйозних наслідків для здоров'я окремих осіб та спільнот. Наркотуризм може зміцнити пов'язану з наркотиками злочинність, залежність та експлуатацію, завдаючи шкоди суспільству та підриваючи зусилля громадської охорони здоров'я. Туристичні підприємства несуть моральне зобов'язання приділяти першочергову увагу благополуччю туристів та місцевого населення, утримуючись від просування діяльності, що становить ризик для здоров'я та безпеки.

Економічна перспектива:

Наркотуризм може приносити дохід місцевому бізнесу, включаючи готелі, ресторани та розважальні заклади. Однак доходи, отримані від діяльності, пов'язаної з наркотиками, часто підживлюють нелегальні ринки та мережі організованої злочинності, створюючи серйозні економічні та соціальні проблеми. Деякі стверджують, що легалізація деяких наркотиків та регулювання наркотуризму може призвести до оподаткування та економічних вигод, тоді як інші наголошують на важливості пріоритету суспільної охорони здоров'я та безпеки над економічними вигодами.

Секс-туризм:

Етична перспектива:

Секс-туризм часто передбачає експлуатацію вразливих осіб, включаючи неповнолітніх та маргіналізовані групи населення, заради комерційної вигоди, може сприяти зростанню попиту на торгівлю людьми та сексуальну експлуатацію, зміцнюючи системну несправедливість та порушуючи права людини, а також погіршує гендерну нерівність та зміцнює шкідливі об'єктивуючі людей і перетворюючи близькість на товар заради прибутку.

Економічна перспектива:

Напрями секс-туризму можуть приносити значний прибуток, залучаючи відвідувачів, які шукають комерційного сексуального досвіду. Проте економічні вигоди від секс-туризму часто затьмарюються соціальними витратами, включаючи поширення нелегальної секс-торгівлі та експлуатацію вразливих груп населення. Туристичні підприємства та органи призначення стикаються з етичними дилемами, намагаючись знайти баланс між економічними інтересами та етичними обов'язками, що наголошує на необхідності ефективного регулювання та заходів підзвітності.

Темний туризм:

Етична перспектива:

Темний туризм передбачає відвідування місць, пов'язаних зі смертю, трагедіями та стражданнями, що викликає етичну занепокоєність з приводу чутливості, поваги та культурної прийнятності. Отримання вигоди від трагедій та людських страждань може сприйматися як експлуатація та неповага до жертв та їхніх родин, проте прихильники стверджують, що темний туризм може служити освітнім цілям, зміцнюючи пам'ять, співчуття та історичну поінформованість.

Економічна перспектива:

Темні туристичні об'єкти можуть залучати відвідувачів, які шукають моторошних вражень, приносячи дохід місцевій економіці та підтримуючи зусилля щодо збереження спадщини. Зберігаючи та просуваючи об'єкти історичного значення, темний туризм сприяє збереженню культурної спадщини та підвищенню поінформованості про історію. Туристичні підприємства та органи влади повинні керуватися етичними міркуваннями при просуванні темного туризму, балансуючи економічні інтереси з етичними обов'язками та культурною чутливістю.

ВИСНОВКИ

На закінчення, використання інноваційного туризму як каталізатор диверсифікації відкриває багатообіцяючі можливості для приведення ділової практики у відповідність до моральних принципів та етичних цінностей. Віддаючи пріоритет відповідальному туризму, збереженню культури, охороні навколишнього середовища та розширенню прав та можливостей співтовариств, бізнес може зробити позитивний внесок у життя суспільства, сприяти соціальній справедливості та підвищити стійкість туристичної індустрії в цілому. Проте важливо визнати складні етичні та економічні проблеми, пов'язані з наркотуризмом, секс-туризмом і темним туризмом. Хоча ці форми туризму можуть принести економічний зиск, вони також викликають глибокі етичні проблеми щодо прав людини, експлуатації та культурної чутливості. Вирішення цих дилем вимагає багатогранного підходу, включаючи ефективне регулювання, відповідальну туристичну практику та прийняття етичних рішень, щоб долати складності та підтримувати етичні стандарти в туристичному секторі. Зрештою, сумлінно вирішуючи ці проблеми, індустрія туризму може прагнути більш справедливому, стійкому і морально відповідальному майбутньому.

РЕЗЮМЕ

Гетман Ольга Сергіївна

ІННОВАЦІЙНИ ВИДИ ТУРИЗМУ ЯК ОСНОВА ДИВЕРСИФІКАЦІЇ СФЕРИ ТУРИЗМУ ТА РЕКРЕАЦІЇ

Актуальність обраної теми полягає у розвитку міжнародної індустрії туризму, що розширилася для задоволення різних потреб людини, включаючи освітні, рекреаційні та розважальні заходи. У рамках цієї диверсифікації виникли нетрадиційні та інноваційні форми туризму, такі як відвідування кладовищ, місць стихійного лиха та районів, що постраждали від природних чи техногенних трагедій. Ці інноваційні види туризму викликають етичні та моральні проблеми через потенційні конфлікти між комерційними інтересами та чутливістю тих, на кого впливають такі події.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз розвитку інноваційних видів туризму. Об'єктом дослідження є інноваційні види туризму. Предметом дослідження вплив інноваційних видів туризму на диверсифікацію сфери туризму і рекреації. У дослідженні використовуються різні методології, у тому числі порівняльний аналіз, узагальнення, систематизація, кількісний та якісний аналіз, а також описові, логічні та прогнозуючі методи. Спираючись на статистичні дані про розвиток туризму у світі, а також інформацію з туристичної та економічної літератури.

Ключові слова: Нетрадиційні види туризму, інноваційний туризм, екстримальний тур, темний туризм.

RESUME

Getman Olga Serhiivna

INNOVATIVE TYPES OF TOURISM AS A BASIS FOR DIVERSIFICATION OF THE SPHERE OF TOURISM AND RECREATION

The relevance of this topic lies in the development of the international tourism industry, which has expanded to meet the diverse needs of people, including leisure, recreational and leisure visits. As part of this diversification, non-traditional and innovative forms of tourism were introduced, such as the expansion of storehouses, the place of natural disasters and areas that suffered from natural and man-made tragedies. These innovative types of tourism raise ethical and moral issues through potential conflicts between commercial interests and the sensitivities of those affected by such ideas.

The purpose of the qualification work is to analyze the development of innovative types of tourism. The object of research is innovative types of tourism. The subject of the research is the influence of innovative types of tourism on the diversification of the sphere of tourism and recreation. The research uses different methodologies, including comparative analysis, generalization, systematization, quantitative and qualitative analysis, as well as descriptive, logical and predictive methods. Based on statistical data on the development of tourism in the world, as well as information from tourism and economic literature.

Key words: Non-traditional types of tourism, innovative tourism, extreme tour, dark tourism.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

- Алієва-Барановська, В. М. & Дахно І. І. (2012). *Міжнародний туризм: навч. посібник-довідник*. Київ : «Центр учбової літератури».
- Алістратова, К. Е. (2013). Містичний туризм: зарубіжний досвід та перспективи розвитку в Україні. *Географія та туризм*, 26, 93-101.
- Бабарицька, В. К., & Малиновська, О. Ю. (2008). *Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення тур продукту : навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. та допов.* Київ : Альтерпрес.
- Бордун, О. Ю. & Деркач У.В. (2014). Теоретичні та практичні засади дослідження похмурого туризму України. *Географія та туризм: наук. зб.* 30, 62-72.
- Бріггс, С. (2005). *Маркетинг в туризмі*. Київ: Знання-Прес.
- Гедін, М.С. (2018). *Інноваційні різновиди сучасного українського туризму. У Стратегічні пріоритети туристичної галузі України в умовах євроінтеграції: історико-культурний та соціально-економічний аспекти / за загальною редакцією В.В. Ципко*. Київ: Видавництво Людмила, 162-174.
- Голод, А. (2017). *Безпека регіональних туристичних систем: теорія, методологія та проблеми гарантування*. Львів : ЛДУФК
- Гонтаржевська, Л. І. (2008). *Ринок туристичних послуг в Україні*. Донецьк : Східний видавничий дім
- Зорін, І.В. & Квартальнов, В.А. (2003). *Енциклопедія туризму. Довідник*. Київ: Фінанси і статистика.
- Кляп, М. П. & Шандор, Ф. Ф. (2011). *Сучасні різновиди туризму: навч. посібник*. Київ : Знання.
- Козинець, В. (2006). *Безпека життєдіяльності у сфері туризму : навч. посіб.* Київ : Кондор.
- Любіцева, О. & Бабарицька, В.К. (2008). *Туризмознавство: вступ до фаху: підручник*. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет».

- Мальська, М.П., Антонюк, Н.В. & Ганич, Н.М. (2008). *Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник*. Київ : Знання.
- Мальська, М. П., Бордун, О.Ю. & Гамкало, М.З. (2013). *Туристичне країнознавство. Азія та Океанія : навч. посіб.* Київ : Центр учб. літ-ри.
- Мальська, М.П. & Гаталяк, О. М. (2018). *Туризм у містах : підручник*. Київ : ЦУЛ.
- Мальська, М. П. & Худо, В. В. (2007). *Туристичний бізнес: теорія та практика. : навч. посіб.* Київ : Центр учбової л-ри.
- Масляк, П.О. (2008). *Країнознавство*. Київ: Знання.
- Пазенок, В.С. & Федорченко, В.К. (2009). *Філософія туризму : навч. посіб. для студ. ВНЗ*. Київ : Кондор.
- Романова, А.А. (2017). Види туризму та їх класифікація у контексті сучасних тенденцій розвитку туристичної індустрії. *Економіка і регіон. Науковий вісник*, 4 (65), 13-19.
- Фокін, С. П. (2012). Транспортування туристів спеціалізованими організаціями під час виникнення надзвичайних ситуацій. *Взаємодія транспорту і туризму: тенденції, проблеми, перспективи : зб. наук. пр.*, 174–177.
- Хоенхаус, П. (2021). *Атлас похмурих місць*. Ласкаво просимо у світ темного туризму. Манн, Іванов і Фербер (МІФ).
- Храбовченко, В.В. (2003). *Екологічний туризм. Навчально-методичний посібник*. Київ: Фінанси і статистика.
- Шишка, В.В. (2016). Авто- і мототуризм в системі спортивно-оздоровчого туризму. *Джипінг та караванінг як види туризму. Основи спортивного туризму в рекреаційній діяльності*, 349-354.
- Щука, Г.П., Ковальська, Л.В., Безрученков Ю.В. (2022). Подієвий туризм: уточнення базових характеристик. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*, 7, 70-76.

ДОДАТКИ

Темний туризм

Наркотуризм

Ядерный туризм

